

ТИПТІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

(Жоғары кәсіптік білім)

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҚ ТАЛДАУ МЕТОДОЛОГИЯСЫ

6М030200 «Халықаралық құқық»
магистратура мамандығы бойынша

2 несие

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі
Астана
2017

АЛҒЫ СӨЗ

1. «Құқық» мамандықтар тобы бойынша оқу-әдістемелік секциясымен, «КАЗГЮУ Университеті» АҚ-ның Заңгерлерді бағалау және сертификатау бойынша бюросының қолдауымен **ДАЙЫНДАЛҒАН ЖӘНЕ ЕНГІЗІЛГЕН.**
2. Республикалық жоғары және ЖОО кейінгі білім беру оқу-әдістемелік кеңесінің 2016 жылғы 30 шілдедегі хаттамалық шешімімен **БЕКІТІЛГЕН ЖӘНЕ КҮШІНЕ ЕНГІЗІЛГЕН.**
3. **АЛҒАШҚЫ РЕТ ЕНГІЗІЛГЕН.**
4. Типтік оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 қаулысымен бекітілген мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес әзірленген және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 16 тамыздағы №343 бұйрығымен бекітілген 6M030200 - «Халықаралық құқық» мамандығы бойынша «Жоғары білім берудің типтік оқу жоспарымен» әзірленді.

«Құқық» мамандықтары тобының оқу-әдістемелік бірлестігінің рұқсатынсыз бұл бағдарламаны көбейтуге және таратуға болмайды.

МАЗМҰНЫ

I. Түсіндірме хат	4
II. Дәріс сабақтарының тақырыптары	6
III. Тәжірибелік (семинар) сабақтарының тақырыптары	9
IV. Өзіндік дербес оқуға арналған тақырыптардың тізімі	11
V. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі	12
VI. Типтік оқу бағдарламасының авторы	14

I. Түсіндірме хат

Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы - ғылыми зерттеу жүргізудің әдістері, амалдары мен тәсілдерінің жиынтығы.

Халықаралық құқық жүйесінің күрделілігі мен көп қырлылығы геосаяси қарым-қатынастармен қатар осындай өзара әрекеттесудің нәтижелерін, атап айтқанда халықаралық құқық көздерін тұрақты және толық талдауды талап етеді. Халықаралық құқықтық анализ жүргізу әдістері мен тәсілдерін таңдау еркіндігі бұрыннан қалыптасқан ғылыми концепцияларды, көзқарастарды, сауалнамаларды сөзсіз ұстануға міндетті емес болғандықтан, жаңа тәсілді айқындау мүмкіндігі әрдайым болады, сондай-ақ, осы оқу пәні арқылы қалыптасқан білім, дағдылар мен ептілікті одан әрі қолдану арқылы халықаралық құқық жүйесінің дамуына түкелей әсер ететін тиісті және сұранысқа ие ғылыми идеяларды қалыптастыруға қатысуға мүмкіндік береді. Мұндай күрделі және үлкен халықаралық жүйенің ғылыми құрамдас бөлігі - оның дамуына ықпал ететін идеялар мен тәсілдер пайда болатын тәуелсіз механизм. Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы тұжырымдамалық түрде халықаралық құқық пен ұлттық құқықтық өзара әрекеттесуі мен арақатынасының болмысы және ерекшеліктері туралы түсінігін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Ғылыми анализ жасау қажеттілігінің дәлелі 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған Қазақстан құқықтық саясат тұжырымдамасының 4 бөлімнен ұстанымы болып табылады: «мемлекеттің сыртқы саясатының мақсаттарын іске асыру үшін халықаралық шарттарға отыру мен халықаралық ұйымдарға қатысуға үйлестірілген және ойластырылған жолмен келу керек, мұндағы әлеуметтік-экономикалық, саяси-құқықтық және басқа да салдарын алдын ала болжау бойынша елеулі жұмыс жасалуы керек»¹. Ғылыми зерттеу методологиясы Қазақстанның игілігі үшін тиімді жұмыс істейтін және қолайлы болатын жағдайларды анықтап бақылауға болатын механизмі ретінде көрінеді.

«Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы» оқу пәнінің мақсатына 6M030200 «Халықаралық құқық» мамандығының магистранттарының ғылыми құқықтық зерттеу жүргізу кезінде қолайлы әдістер мен тәсілдерді іріктеу және оларды дұрыс қолдану, сондай-ақ жасалған ғылыми құқықтық зерттеу нәтижелерін рәсімдеу мен көпшілік алдында қорғау ерекшеліктері бойынша білім мен дағдыларын қалыптастыру.

«Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы» оқу пәнінің **міндеттеріне** түрлі құқықтық құбылыстарға сыни анализ жасау қабілеттерді дамыту, қолайлы шешімдерді іздеу кезінде шығармашылық ойлау көрсету, құқықтық позиция дайыдау кезінде ұжымдық (топтық) жұмысқа қатысу, ғылыми әлеуетін тұрақты дамуына, академиялық адалдық пен этиканы сақталуына дағдыларын дамыту жатады.

¹ Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U090000858>

Аталған пәннің пререквизиттеріне «Халықаралық жария құқық», «Халықаралық шарттар құқығы», «Халықаралық ұйымдар құқығы», «Дипломатиялық және консулдық құқық», «халықаралық сауда құқығы», «Адам құқықтары саласындағы халықаралық құқық», «халықаралық құқықтағы жауапкершілік» пәндері кіреді.

«Халықаралық инвестициялық құқығы», «Ағылшын құқығы», «ДСҰ / ЕЭО құқығы мен саясаты» сияқты пәндер «Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы» пәнінің **постреквизиттері** болып табылады.

«Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы» оқу пәнін меңгеру нәтижесінде магистрант:

Халықаралық құқық көздеріне құқықтық талдау жасаудың ерекшеліктері және оларды қалыптастыру жолдарын; халықаралық сот органдарына өтініш беру үшін ауызша және жазбаша құқықтық позицияны дайындау методологиясын; мемлекеттердің халықаралық ұйымдарға қатысу нысандары мен әдістеріне анализ жасау методологиясын; халықаралық құқық пен ұлттық құқықтың арақатынасына құқықтық концепциялар мен көзқарастарын **білу керек.**

Құқықтық ғылыми зерттеулердің мәселесін, мақсатын және міндеттерін айқындау және тұжырымдауды; ғылыми жұмыс жасауға қажетті құқықтық материалды жүйелеуді; құқықтық ғылыми зерттеулердің стратегиясын жасау логикалық тұрғыдан дұрыс құрастыруды; ғылыми зерттеулердің құрылысында құқықтық анализ әдістерін дұрыс анықтау және қолдануды **білу керек.**

Ғылыми зерттеулердің әдістері мен тәсілдерін; сыни талдау дағдыларын, ғылыми жұмыстардың құрылымын жасау логикасын; құқықтық зерттеу нәтижелерін ресімдеудің тәсілдерін; ғылыми әлеует дағдыларын жетілдіруді **меңгеру керек.**

«Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы» пәні 6М030200 «Халықаралық құқық» мамандығының оқу жоспарының міндетті компоненті болып табылады, сондай-ақ ғылымның пайда болуы мен эволюциясы, ғылыми танудың ерекшеліктері, ғылыми білім түсінігі және түрлері сияқты сұрақтар бойынша «Ғылым тарихы мен философиясы» пәнімен ара қатынасқа түседі. «Халықаралық-құқықтық анализ методологиясы» «Педагогика» және «Психология» сияқты пәндері үшін кейіннен тәжірибеде пайдалану мақсатында білімді одан әрі жинақтау және кеңейту құралы олып табылады.

II. Дәріс сабақтарының тақырыптары

№ 1 тақырып. Халықаралық шарттарға анализ жасау методологиясы

Халықаралық шартты түсіндіру: халықаралық құқықтық әдістер мен түрлері. *Катар мен Бахрейн арасындағы теңіз шекарасы мен аумақтық мәселелерін делимитациялау туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Катар Бахрейнге қарсы), 2001 ж.* Ескертулер және түсіндірме жасау туралы талаптарға халықаралық құқықтық анализ жасау. *Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пакті, 1966 ж.* Халықаралық шарттар мен мемлекеттің ішкі актілердің өзара ара қатынасы мен әрекеттесуіне анализ жасау. *Лагранд ағалар туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Германия Америка Құрама Штаттарына қарсы), 2001 ж.* Халықаралық шарт ережелерін ұлттық заңнамаға имплементация жолдары. Өзін-өзі жүзеге асыратын және өзін-өзі орындамайтын халықаралық шарттар. *Преах Вихеар храмы турады Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Камбоджа Таиландқа қарсы), 1962 ж.*

№ 2 тақырып. Өзге халықаралық құқықтық міндеттемелерге түсіндірме жасау

Халықаралық әдет-ғұрып және оның біліктілік белгілері: мемлекеттердің тәжіребесі және *opinio juris*. *Үндістан аумағы арқылы өту құқығы туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі, (Португалия Үндістанға қарсы), 1960 ж.* *Баспана туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Колумбия Перуға қарсы), 1950 ж.* Халықаралық ұйымдар органдарының шешімдері/декларациялары арқылы әдет-ғұрыптардың қалыптасуы. Аймақтық әдет-ғұрыптардың құқықтық ролін түсіндіруі. Құқықтың жалпы принциптері халықаралық құқықтың қайнар көзі ретінде. Мемлекеттің біржақты актілері. *Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының ядролық қаруды сынау туралы шешімі (Австралия Францияға қарсы), 1974 ж.* / *Мемлекеттің ядролық қарулы жанжал кезінде пайдаланудың заңдылығы туралы Халықаралық Сотының Консультативтік пікірі, 1996 ж.* *Erga omnes* міндеттемелері. *Шығыс Тимор туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Португалия Австралияға қарсы), 1995 ж.*

№ 3 тақырып. Аймақтық экономикалық интеграция ұйымдарының рөліне құқықтық анализ жасау методологиясы

Мемлекеттердің интеграциялық әрекеттесу нәтижелерін болжау кезінде анализ жасау методологиясы. Интеграциялық құрылымдармен олардың халықаралық құқық дамуына ықпалы. Интеграцияның халықаралық құқығына шарттық негіздерінің дамуына ықпалы. *Еуропалық Одақ - Банандар туралы ДСҰ-ның Апелляциялық органының шешімі, (Еуропалық Одақ Эквадорға қарсы), 1997 ж.* Қазақстан Республикасының интеграциялық

бірлестіктерге қатысуына құқықтық анализ жасау. *Локербидегі әуе оқиғасының нәтижесінде пайда болған 1971 жылғы Монреаль конвенциясына түсіндірме беру және қолдану туралы БҰҰ Халықаралық Сотының шешімі (Ливия Араб Джамахирия Ұлыбритания және Солтүстік Ирландия Біріккен Корольдігіне қарсы) 1998/2003 жж.*

№ 4 тақырып. Мемлекеттердің халықаралық ұйымдардағы мүшелігін анализ жасау методологиясы.

Халықаралық ұйымдардың құрамында мемлекеттердің құқықтық мәртебесі. *Мемлекет Біріккен Ұлттар Ұйымына мүшелігіне алу шарттары туралы БҰҰ Халықаралық Сотының Консультативтік қорытындысы, 1948 ж.* Халықаралық ұйымдардың айрықша құзыреттілігі және мүше мемлекеттердің егемендік құқығы. Мүше мемлекеттердің құқықтық жүйесіндегі халықаралық ұйымдардың шешімдері. *Коста Энегге қарсы ісі бойынша Еуропалық Одақ Сотының шешімі, 1964 ж.* Халықаралық ұйымдардың шешімдерін орындау тәртібін құқықтық анализ жасау. Халықаралық ұйымдардың шешімдерін орындау процесінде мәжбүрлеу мекемесі. *Ван Ген Эн Лоос Нидерланды ішкі кірістер басқармасына қарсы ісі бойынша Еуропалық Одақ Сотының шешімі, 1963 ж.*

№ 5 тақырып. Халықаралық құқық жүйесіндегі сот және квази сот органдарының шешімдерін анализ жасау методологиясы

Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімдері мен консультативтік пікірлері халықаралық құқықтың прогрессивтік дамуы жүйесінде. Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының судьяларының арнайы пікірлері. *Никарагуадағы және Никарагуаға қарсы әскери және жартылай әскери іс-әрекеттер бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Никарагуа Америка Құрама Штаттарына қарсы), 1986 ж.* Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық соттың шешімдері. *Л. Шахин Түркияға қарсы ісі бойынша адам құқықтары жөніндегі Еуропалық Соттың шешімі, 2005 ж.* Адам құқықтары жөніндегі комитеттің пікірлері мен ескертулері. Дүниежүзілік Сауда Ұйымының апелляциялық органымен дауларды шешу жөніндегі органының шешімдері. *АҚШ - Хош иістендірілген сигареттер туралы ісі бойынша ДСҰ Апелляциялық органының шешімі (Индонезия Америка Құрама Штаттарына қарсы), 2012 ж.* Еуразиялық экономикалық одақ сотының шешімдері. Халықаралық сот және квази сот органдарының шешімдерінің Қазақстан Республикасының заңнамасымен өзара іс-қимылы.

№ 6 тақырып. Халықаралық құқықтағы құқықтық позициясындайындау мен анализ жасау методологиясы

Мемлекеттердің халықаралық міндеттемелерін орындау туралы есептеріне құқықтық анализ жасау. Халықаралық сот органдарына меморандумдарын дайындау методологиясы. Халықаралық сот органдарына

контрмеморандумдар дайындау методологиясы. *A Guide to the Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition*. Құқықтық ұстанымды негіздеу ережелері. Америка Құрама Штаттары – Асшаяндар туралы ісі бойынша ДСҰ Апелляциялық органының шешімі (Индия, Малайзия, Пәкістан және Таиланд Америка Құрама Штаттарына қарсы), 2001 ж. Сот және квази сот органдарында тараптың мүдделерін қорғаудың құқықтық құралдарына анализ жасау. Нәсілдік кемсітушіліктің барлық нысандарын жою туралы халықаралық конвенцияны қолдану туралы БҰҰның Халықаралық Соттың шешімі (Грузия Ресейге қарсы), 2011 ж.

III. Тәжірибелік (семинар) сабақтарының тақырыптары

№ 1 тақырып. Халықаралық шарттарға анализ жасау методологиясы

Халықаралық шарт ережелеріне соттық түсіндірме беру. *Навигациялық және сабақтас құқықтар туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Коста-Рика Никарагуаға қарсы), 2009 ж.* Халықаралық шарттарға қатысты мирасқорлық. *Геноцид қылмысын алдын-алу және ол үшін жазаға тарту туралы Конвенциясын қолдану бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Хорватия Сербияға қарсы), 2008 ж.* Халықаралық шарттар мен мемлекеттің ішкі актілердің өзара іс-қимылына және өзара әрекеттесуіне анализ жасау. *Экстрадициялау немесе айыптау міндеттемелері туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі, 2012 ж. (Бельгия Сенегалға қарсы).*

№ 2 тақырып. Халықаралық ұйымдарда мемлекеттердің мүшелігіне анализ жасау методологиясы

Халықаралық ұйымдар аясында «ұлтүстілік» және «интеграция» санаттарына құқықтық анализ жасау. *Фон Кольсон ісі бойынша Еуропалық Одақ Сотының шешімі (С. фон Кольсон және Э. Каманн Солтүстік Вестфальға қарсы), 1984 ж.* Біріккен Ұлттар Ұйымының мамандандырылған мекемелерінде мемлекеттердің қатысуының материалдық және процессуалдық мәселелері. *ИКАО Кеңесінің юрисдикциясы туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі, 1972 ж.* Байқаушы мемлекеттердің құқықтық мәртебесі. *«БАРСЕЛОН ТРЭКШН, ЛАЙ ЭН ПАУ ЛИМИТЕД» компаниясы туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі.* Халықаралық құқықтағы тану институты. *Косовоның біржақты тәуелсіздігін жариялауының халықаралық құқыққа сәйкестігі туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының Консультативтік қорытындысы.*

№ 3 тақырып. Халықаралық құқық жүйесінде сот және квази сот органдарының шешімдеріне анализ жасау методологиясы

Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының юрисдикциясын тану. Халықаралық құқықтың дамуындағы БҰҰ Халықаралық Сотының рөлі. *Тегерандағы АҚШ-тың дипломатиялық және консулдық қызметкерлері туралы ісі бойынша БҰҰ Халықаралық Сотының шешімі (Америка Құрама Штаттары Иранға қарсы), 1980 ж.* *Уругвай өзендегі целлюлозалық зауыттар туралы ісі бойынша БҰҰ Халықаралық Сотының шешімі (Аргентина Уругвайға қарсы), 2010 ж.* Халықаралық құқықтағы әмбебап юрисдикциясы. *Экстрадициялау немесе айыптау міндеттемелері туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі, 2012 ж. (Бельгия Сенегалға қарсы).* Нюрнберг халықаралық әскери трибуналы. *1946 жылдағы трибуналдың шешімі.* Бұрынғы Югославия бойынша

Халықаралық қылмыстық трибунал. *Прокурор Душко Тадичке қарсы ісі бойынша Апелляциялық палатаның шешімі, 1996 ж.*

№ 4 тақырып. Адам құқықтары мен бостандықтарының халықаралық-құқықтық түсіндірме беру ерекшеліктері

Адам құқықтары және халықаралық гуманитарлық құқығының дамуына Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының үлесі. *Лагранд ағалар туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Германия Америка Құрама Штаттарына қарсы), 2001 ж. Конго аумағында қарулы іс-әрекеттері туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Конго Демократиялық Республикасы Угандаға қарсы), 2006 ж. Төтенше жағдаймен байланысты адам құқықтарын жүзеге асырудан бас тарту. № 29 Жалпы түсініктемесі. 4-бабы. Төтенше жағдаймен байланысты адам құқықтарын жүзеге асырудан бас тарту. Біріккен Ұлттар Ұйымы Қауіпсіздік Кеңесі және адам құқықтары. Яссин Абдулла Кади (II) ЕО Кеңесіне қарсы ісі бойынша Еуропалық Одақ Сотының шешімі, 2013 ж. Адам құқықтары мен бостандықтарын дамуына аймақтық ұйымдардың рөлі. Банкович және басқалар НАТО-ға қарсы ісі бойынша Еуропалық адам құқықтары жөніндегі сотының шешімі, 2001 ж.*

№ 5 тақырып. Халықаралық құқықтық анализ мәнмәтініндегі қауіпсіздік

Халықаралық қауіпсіздіктің түрлері. *Конго аумағында қарулы іс-әрекеттері туралы ісі бойынша Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Конго Демократиялық Республикасы Угандаға қарсы), 2006 ж. Халықаралық құқықтағы өзін-өзі қорғау. Никарагуадағы және Никарагуаға қарсы соғыс және әскери сипаттағы іс-әрекеттер туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының шешімі (Никарагуа Америка Құрама Штаттарына қарсы), 1986 ж. Халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің шешімдерінің рөлі. Оңтүстік Африканың Намибиядағы жалғаспалы орналасуымен байланысты мемлекеттерге туындайтын құқықтық салдарлар туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Халықаралық Сотының Консультативтік пікірі, 1971 ж.*

IV. Өзіндік дербес оқуға арналған тақырыптардың тізімі

1. Халықаралық құқықтық анализ жасау методологиясындағы тәжірибесінің орны мен рөлі.
2. Ғылыми мақаланы жариялау үшін журналды таңдау.
3. Сілтеме жасау индексі.
4. Халықаралық құқықтың даму мәнмәтініндегі мемлекеттің бір жақты актілеріне құқықтық анализ жасау.
5. Құқықтық анализ жасау методологиясындағы *erga omnes* міндеттемелерінің орны.
6. Халықаралық құқықтық анализ жасау қабілетін жақсартудағы халықаралық сот ойындарының рөлі.
7. Халықаралық-құқықтық анализ жасау методологиясының сандық әдісі.
8. Халықаралық-құқықтық анализ жасау методологиясындағы экономикалық әдістердің рөлі.
9. Сараптама және тәуелсіз сараптама қорытындылары.

V. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі

A) Оқулықтар мен монографиялар:

- Диденко А.Г. Шекспир и право. – Алматы 2017 г. – С. 105
- Мокий М. С., Никифоров А. Л., Мокий В. С., *Методология научных исследований - Учебник для магистров, Издательство «Юрайт», - Москва 2014*
- Shaw M.N. *International Law (7th edition).* - New York, 2014
- Stephen C. McCaffrey, *Understanding International Law - LexisNexis, 2006*
- Jörg Kammerhofer, *The Oxford Handbook of the Sources of International Law - Oxford Scholarly Authorities on International Law [OSAIL], 2017.*

Б) Ғылыми және публицистикалық мақалалар:

- Сарсембаев М.А. *Правовые аспекты внедрения наилучших технологий для создания устойчивой энергетики в ЕАЭС и ЕС // Право и государство № 3(64) 2014. – С. 18-23*
- Дауленов М.М., Абилова М.Н. *Английское право на страже прав инвесторов в международном финансовом центре «Астана» // Право и государство. № 3(72) 2016. С. 29-36*
- Bilder, Richard B. “REVIEW ESSAY: The Interpretation of International Law by Domestic Courts: Uniformity, Diversity, Convergence”, *American Journal of International Law. April 2017*
- P. Viebig. *Legal Sources and Legal Methodology Under the ICC Statute - T.M.C. Asser Press, 2016.*

В) Нормативтік құқықтық актілер:

- Құқықтық актілер туралы Қазақстан Республикасының Заңы 2016 сәуірдегі № 480-VҚРЗ // Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі «Әділет» // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480>
- Нормативтік құқықтық актілердің жобаларына ғылыми сараптама жүргізу қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 31 тамыздағы № 497 қаулысы // Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық құқықтық жүйесі «Әділет» // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1600000497>
- 1969 жылғы 23 мамырдағы халықаралық шарттардың құқығы туралы Вена конвенциясы.

Г) Сот және сараптамалық органдардың шешімдері:

- Еуропалық Одағы - Банандар (III) туралы ДСҰ-ның Апелляциялық органының шешімі, 2000 ж.
- Дженерал Фрейт ісі бойынша 2016 жылғы 4 сәуірдегі Еуразия экономикалық одағының алқасының шешіміне ЕЭО Сотының шешімі

- *А. Жук Беларуське қарсы ісі бойынша адам құқықтары жөніндегі Комитетінің ескертуі, 2013 ж.*
- *Бикрамджит Сингх Канадаға қарсы ісі бойынша адам құқықтары жөніндегі Комитетінің ескертуі, 2012 ж.*

VI. Типтік оқу бағдарламасының авторлары

1. Дауленов М.М. – PhD докторы, КАЗГЮУ Университетінің Басқарма төрағасының орынбасары, С. Зиманов атындағы Құқықтық және экономикалық зерттеулер академиясының директоры.
2. Рамазанова У.Р. – КАЗГЮУ Университетінің халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы.

ТИПОВАЯ УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА

(Образование высшее профессиональное)

МЕТОДОЛОГИЯ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО АНАЛИЗА

по специальности
6М030200 - «Международное право»

2 кредита

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Астана
2017

ПРЕДИСЛОВИЕ

- 1. РАЗРАБОТАНА И ВНЕСЕНА** учебно-методической секцией по группе специальностей «Право» при поддержке Бюро по оценке и сертификации юристов АО «Университет КАЗГЮУ».
- 2. УТВЕРЖДЕНА И ВВЕДЕНА В ДЕЙСТВИЕ** протокольным решением Республиканского учебно-методического совета высшего и послевузовского образования от 30 июня 2016 года.
- 3. ВВЕДЕНА ВПЕРВЫЕ.**
4. Типовая учебная программа разработана в соответствии с государственным общеобязательным стандартом высшего образования утверждённым Постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 г. №1080 и «Типовым учебным планом по специальности высшего образования 6М030200 - «Международное право», утвержденным Приказом и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 августа 2013 г. №343.

Настоящая программа не может быть тиражирована и распространена без разрешения Учебно-методической секции по группе специальностей «Право»

ОГЛАВЛЕНИЕ

I. Пояснительная записка	18
II. Тематика лекционных занятий	20
III. Тематика практических (семинарных) занятий	23
IV. Примерный перечень тем, отведенных на самостоятельное изучение	25
V. Список рекомендуемой литературы	26
VI. Авторы типовой учебной программы	27

I. Пояснительная записка

Методология международно-правового анализа представляет собой совокупность научных подходов, способов и методов проведения исследований. Сложность и многогранность системы международного права требует постоянного и детального анализа как геополитических отношений, так и результатов такого взаимодействия, а именно – источников международного права. Поскольку свобода выбора способов и методов проведения международно-правового анализа не обязывает безусловному следованию уже имеющимся научным концепциям, взглядам, обзрениям, следовательно, всегда будет оставаться возможность в выявлении нового подхода, а равно участия в формировании актуальных и востребованных научных идей, оказывающих прямое влияние на развитие системы международного права посредством последующего применения знаний, умений и навыков, сформированных благодаря данной учебной дисциплине. Научная составляющая такой сложной и огромной международной системы – самостоятельный механизм, с помощью которого генерируются идеи и подходы, влияющие на ее развитие. Концептуально методология международно-правового анализа позволяет сформировать представление о сущности и особенностях взаимодействия и взаимовлияния международного права и национального права.

Подтверждением в необходимости осуществления научного анализа является положение 4 Раздела Концепции о правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года, где определено следующее: «для реализации целей внешней политики государства требуется сбалансированный и взвешенный подход к заключению международных договоров и участию в международных организациях, предшествовать которым должна серьезная работа по прогнозированию социально-экономических, политико-правовых и иных последствий»² Методология научного исследования представляется именно тем механизмом, с помощью которого можно установить, проследить и констатировать условия более приемлемые и эффективно работающие на благо Казахстана.

Цель учебной дисциплины «методология международно-правового анализа» заключается в формировании у магистрантов специальности 6М030200 – «международное право», умений и навыков в вопросах приемлемого подбора способов и методов осуществления научно-правового исследования и их корректное применение, а также особенностях оформления и публичной защиты результатов проведенного научно-правового исследования.

Задачами учебной дисциплины «методология международно-правового анализа» являются развитие способностей к критическому анализу различных правовых явлений, проявлению творческого мышления в поиске приемлемых

² Концепция правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U090000858>.

путей решения, коллективной (групповой) работе при подготовке правовой позиции, постоянном развитии научного потенциала, соблюдению правил академической честности и научной этики.

Пререквизитами данной учебной дисциплины являются: «международное публичное право», «право международных договоров», «право международных организаций», «дипломатическое и консульское право», «международное торговое право», «международное право прав человека», «ответственность в международном праве».

В качестве **постреквизитов** учебной дисциплины «методология международно-правового анализа» выступают такие дисциплины как «международное инвестиционное право», «английское право», «право и политика ВТО/ЕАЭС».

В результате освоения учебной дисциплины «методология международно-правового анализа» магистрант должен:

Знать: особенности правового анализа источников международного права и способы их формирования; методологию подготовки устной и письменной правовой позиции для обращения в международные судебные органы; методологию анализа форм и способов участия государств в международных организациях; правовые концепции и взгляды на соотношение международного права и национального права.

Уметь: определять и формулировать проблему, цели и задачи научно-правового исследования; систематизировать правовой материал, необходимый для создания научной работы; логически верно выстраивать стратегию научно-правового исследования; правильно определять и применять способы правового анализа в построении научного исследования.

Владеть: способами и методами научного исследования; навыками критического анализа, логикой построения исследовательских работ; способами оформления результатов правового исследования; навыками совершенствования научного потенциала.

Дисциплина «методология международно-правового анализа» является обязательным компонентом учебного плана специальности 6М030200 – «международное право» и коррелируется с учебной дисциплиной «история и философия науки» по таким вопросам как: возникновение и эволюция науки, особенности научного познания, понятие и виды научного знания. Для дисциплин «педагогика» и «психология» «методология международно-правового анализа» выступает дополнительным средством накопления и расширения знаний, с целью последующего применения их в практической плоскости.

II. Тематика лекционных занятий

Тема № 1. Методология анализа международных договоров

Толкование международного договора: международно-правовые способы и виды. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о делимитации морской границы и территориальных вопросов между Катаром и Бахрейном (Катар против Бахрейна), 2001 г.* Международно-правовой анализ оговорок и заявлений о толковании. *Международный пакт о гражданских и политических правах, 1966 г.* Анализ взаимовлияния и взаимодействия международных договоров и внутригосударственных актов. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о братьях Лагранд (Германия против Соединенных Штатов Америки), 2001 г.* Способы имплементации положений международного договора в национальное законодательство. Самоисполнимые и несамоисполнимые международные договоры. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о храме Преах-Вихеар (Камбоджа против Таиланда), 1962 г.*

Тема № 2. Толкование иных международно-правовых обязательств

Международный обычай и его квалифицирующие признаки: практика государств и *opinio juris*. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о праве мирного прохода через территорию Индии (Португалия против Индии), 1960 г.* *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу об убежище (Колумбия против Перу), 1950 г.* Формирование обычая посредством резолюций/деклараций органов международных организаций. Толкование правовой роли региональных обычаев. Общие принципы права как источник международного права. Односторонние акты государства. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу об испытаниях ядерного оружия (Австралия против Франции), 1974 г./* *Консультативное заключение Международного суда Организации Объединенных Наций о законности применения государством ядерного оружия в вооруженном конфликте, 1996 г.* Обязательства *erga omnes*. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о Восточном Тиморе (Португалия против Австралии), 1995 г.*

Тема № 3. Методология правового анализа роли региональных организаций экономической интеграции

Методология анализа в прогнозировании результатов интеграционного взаимодействия государств. Интеграционные образования и их влияние на развитие международного права. Интеграционное влияние на развитие договорных основ в международном праве. *Решение Апелляционного органа ВТО по делу Европейский Союз – Бананы (Европейский Союз против Эквадора), 1997 г.* Правовой анализ участия Республики Казахстан в интеграционных объединениях. *Решение Международного суда Организации*

Объединенных Наций по делу, касающемуся вопросов толкования и применения Монреальской конвенции 1971 года, возникших в связи с воздушным инцидентом в Локерби (Ливийская Арабская Джамахирия против Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии), 1998/2003 гг.

Тема № 4. Методология анализа членства государств в международных организациях

Правовой статус государств в составе международных организаций. *Консультативное заключение Международного суда Организации Объединенных Наций об условиях приема государства в члены Организации Объединенных Наций, 1948 г.* Исключительная компетенция международных организаций и суверенное право государств-членов. Решения международных организаций в правовой системе государств-членов. *Решение Суда Европейского Союза по делу Коста против Энел, 1964 г.* Правовой анализ порядка исполнения решений международных организаций. Институт принуждения в процессе исполнения решений международных организаций. *Решение Суда Европейского Союза по делу Ван Ген эн Лоос против Администрации внутренних доходов Нидерландов, 1963 г.*

Тема № 5. Методология анализа решений судебных и квазисудебных органов в системе международного права

Решения и консультативные заключения Международного суда Организации Объединенных Наций в деле прогрессивного развития международного права. Особые мнения Судей Международного суда Организации Объединенных Наций. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о полувоенных и военных действиях на территории Никарагуа и против Никарагуа, (Никарагуа против Соединенных Штатов Америки) 1986 г.* Решения Европейского суда по правам человека. *Решение Европейского Суда по правам человека в деле Л. Шахин против Турции, 2005 г.* Замечания и соображения Комитета по правам человека. Решения апелляционного органа и органа по разрешению споров Всемирной торговой организации. *Решение апелляционного органа ВТО по делу США – Ароматизированные сигареты (Индонезия против Соединенных Штатов Америки), 2012 г.* Решения Суда Евразийского экономического союза. Взаимодействие решений международных судебных и квазисудебных органов с законодательством Республики Казахстан.

Тема № 6. Методология подготовки и анализа правовой позиции в международном праве

Правовой анализ докладов государств о исполнении ими международных обязательств. Методология подготовки меморандумов в международные судебные органы. Методология подготовки контрмеморандумов в международные судебные органы. *A Guide to the Philip C. Jessup International*

Law Moot Court Competition. Правила обоснования правовой позиции. Решение Апелляционного органа Всемирной торговой организации по делу Соединенные Штаты Америки-Креветки (Индия, Малайзия, Пакистан и Таиланд против Соединенных Штатов Америки), 2001 г. Анализ правовых способов защиты интересов представляемой стороны в судебных и квазисудебных органах. Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу применение международной Конвенции о ликвидации всех форм расовой дискриминации (Грузия против Российской Федерации), 2011 г.

II. Тематика практических (семинарских) занятий

Тема № 1. Методология анализа международных договоров

Судебное толкование положений международного договора. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по спору о судоходных и смежных правах (Коста-Рика против Никарагуа), 2009 г.* Правопреемство в отношении международных договоров. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу, касающемуся применения Конвенции о предупреждении преступления геноцида и наказания за него (Хорватия против Сербии), 2008 г.* Анализ взаимовлияния и взаимодействия международных договоров и внутригосударственных актов. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу, связанному с обязательством выдать или осуществлять судебное преследование (Бельгия против Сенегала), 2012 г.*

Тема № 2. Методология анализа членства государств в международных организациях

Правовой анализ категорий «наднациональность» и «интеграционность» в свете международных организаций. *Решение Суда Европейского союза по делу фон Кольсон (С. фон Кольсон и Э. Каманн против Северной Вестфалии), 1984 г.* Материальные и процессуальные вопросы участия государств в специализированных учреждениях Организации Объединенных Наций. *Решение Международного суда Организации Объединенных наций по делу, касающемуся опротестования юрисдикции Совета ИКАО, 1972 г.* Правовой статус государств-наблюдателей. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу компании «БАРСЕЛОН ТРЭКШН, ЛАЙ ЭН ПАУ ЛИМИТЕД», 1970 г.* Институт признания в международном праве. *Консультативное заключение Международного суда Организации Объединенных Наций о соответствии одностороннего провозглашения независимости Косово нормам международного права, 2010 г.*

Тема № 3. Методология анализа решений судебных и квазисудебных органов в системе международного права

Признание юрисдикции Международного суда Организации Объединенных Наций. Роль Международного суда Организации Объединенных Наций в деле развития международного права. *Дело, касающееся дипломатического и консульского персонала Соединенных Штатов в Тегеране (Соединенные Штаты Америки против Ирана), 1980 г.* *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о целлюлозных заводах на реке Уругвай (Аргентина против Уругвая), 2010 г.* Универсальная юрисдикция в международном праве. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу, связанному с обязательством выдавать или осуществлять судебное преследование (Бельгия против Сенегала), 2012 г.* Нюрнбергский международный военный

трибунал. *Решение Трибунала 1946 г.* Международный уголовный трибунал по бывшей Югославии. *Решение Апелляционной палаты Прокурор против Душко Тадича, 1996 г.*

Тема № 4. Особенности международно-правового толкования вопросов обеспечения прав и свобод человека

Вклад Международного суда Организации Объединенных Наций в развитие международного права прав человека и международного гуманитарного права. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о братьях Лагранд (Германия против Соединенных Штатов Америки), 2001 г./ Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о вооруженных действиях на территории Конго (Демократическая Республика Конго против Уганды), 2006 г.* Отступление от исполнения обязательств по правам человека в связи с чрезвычайным положением. *Замечание общего порядка № 29. Отступление от прав в связи с чрезвычайным положением (статья 4), 2001.* Совет Безопасности Организации Объединенных Наций и права человека. *Решение Суда Европейского Союза по делу Яссин Абдулла Кади против Совета ЕС (II), 2013 г.* Роль региональных организаций в развитии прав и свобод человека. *Решение Европейского суда по правам человека по делу Банкович и другие против стран НАТО, 2001 г.*

Тема № 5. Безопасность в контексте международно-правового анализа

Виды международной безопасности. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о вооруженных действиях на территории Конго (Демократическая Республика Конго против Уганды), 2006 г.* Самооборона в международном праве. *Решение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу, касающемуся военных и действий военного характера в Никарагуа и против Никарагуа (Никарагуа против Соединенных Штатов Америки), 1986 г.* Роль Резолюций Совета Безопасности Организации Объединенных Наций в деле поддержания международной безопасности. *Консультативное заключение Международного суда Организации Объединенных Наций по делу о юридических последствиях для государств, вызываемых продолжающимся присутствием Южной Африки в Намибии, 1971 г.*

IV. Примерный перечень тем, отведенных на самостоятельное изучение

1. Место и роль практики в методологии международно-правового анализа.
2. Выбор журнала для публикации научной статьи.
3. Индекс цитируемости.
4. Правовой анализ односторонних актов государства в контексте развития международного права.
5. Место *erga omnes* в методологии правового анализа.
6. Роль международных судебных игр в усовершенствовании способностей проведения международно-правового анализа.
7. Количественный метод в методологии международно-правового анализа.
8. Роль экономического метода в методологии международно-правового анализа.
9. Экспертиза и независимые экспертные мнения.

V. Список рекомендуемой литературы

«А) Учебники и монографии:

- Диденко А.Г. Шекспир и право. – Алматы 2017 г. – С. 105
- Мокий М. С., Никифоров А. Л., Мокий В. С., Методология научных исследований - Учебник для магистров, Издательство «Юрайт», - Москва 2014
- Shaw M.N. *International Law* (7th edition). - New York, 2014
- Stephen C. McCaffrey, *Understanding International Law* - LexisNexis, 2006
- Jörg Kammerhofer, *The Oxford Handbook of the Sources of International Law* - Oxford Scholarly Authorities on International Law [OSAIL], 2017.

Б) Научные и публицистические статьи:

- Сарсембаев М.А. Правовые аспекты внедрения наилучших технологий для создания устойчивой энергетики в ЕАЭС и ЕС // *Право и государство* № 3(64) 2014. – С. 18-23
- Дауленов М.М., Абилова М.Н. Английское право на страже прав инвесторов в международном финансовом центре «Астана» // *Право и государство*. № 3(72) 2016. С. 29-36
- Bilder, Richard B. “REVIEW ESSAY: The Interpretation of International Law by Domestic Courts: Uniformity, Diversity, Convergence”, *American Journal of International Law*. April 2017
- P. Viebig. *Legal Sources and Legal Methodology Under the ICC Statute* - T.M.C. Asser Press, 2016.

В) Нормативные правовые акты:

- Закон Республики Казахстан «О правовых актах» от 6 апреля 2016 года № 480 – V// Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан «Әділет» // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1600000480>
- Постановление Правительства Республики Казахстан Об утверждении Правил проведения научной экспертизы проектов нормативных правовых актов от 31 августа 2016 года № 497 // Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан «Әділет» // <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1600000497>
- Венская конвенция о праве международных договоров от 23 мая 1969 г.

Г) Решения судебных и экспертных органов:

- Решение апелляционного органа ВТО по делу ЕС – Бананы(III), 2000г.
- Решение Суда ЕАЭС по делу Дженерал Фрейт на решение Коллегии Суда Евразийского экономического союза от 4 апреля 2016 г.
- Соображения Комитета по правам человека по делу А. Жук против Беларуси, 2013 г.
- Соображения Комитета по правам человека по делу Бикрамджит Сингх против Канады, 2012 г.

VI. Авторы типовой учебной программы

1. Дауленов М.М. – доктор PhD, Заместитель Председателя Правления АО «Университет КАЗГЮУ», Директор Академии юридических и экономических исследований им. С. Зиманова.
2. Рамазанова У.Р. – старший преподаватель кафедры международного права Университета КАЗГЮУ.